

DATA PROCLAMĂRII INDEPENDENȚEI NAȚIONALE A ROMÂNIEI^x

N. ADĂNILOAIE*

În mod greșit s-a afirmat (inclusiv de unii istorici) și se mai afirmă și astăzi – în presă, radio, televiziune și chiar în unele manuale școlare – că independența României a fost proclamată de domnitorul Carol I la 10 mai 1877; sau că a fost proclamată de M. Kogălniceanu la 9 mai și sancționată de domnitor la 10 mai. Unii au scris că independența a fost votată de Cameră la 9 mai și de Senat la 10 mai. Alții au susținut că „moțiunea intempestivă” a lui N. Flea a obligat pe M. Kogălniceanu să declare independența României la 9 mai. Ba unii au căutat să justifice lucrurile, printr-o explicație pretins savantă, afirmând, la 9 mai 1998, la televiziune, pe programul 1, că se hotărâse ca independența să fie proclamată la 10 mai 1877, dar, întrucât această zi „cădea duminică, s-a stabilit ca ședința Camerei și a Senatului să se convoace sâmbătă 9 mai 1877”. Iarăși un neadevăr, deoarece, la 1877, 9 mai cădea luni – și nu sâmbătă –, iar 10 mai, în mod firesc, marți.

Greșeli, oarecum asemănătoare, se strecoară și în unele manuale de istorie pentru clasa a XII-a. De pildă, într-un manual de *Istoria modernă a românilor*, apărut în 1996, la Editura Clio Nova, se arată, în mod corect, că prin moțiunea adoptată de parlament la 9 mai 1877, „România își proclama independența absolută”, dar, se afirmă apoi textual: „La 10 mai 1877 principele Carol I semna Declarația de independență a României” (pag. 119). Ori, nu există nici un document, nici o *Declarație de independență* semnată de domnitor la 10 mai. Mai grav este faptul că în manualul apărut în 1999 la Sigma se afirmă doar, în mod eronat, că „la 10 mai 1877 principele Carol I semna Declarația de independență a României”, iar despre moțiunea votată de

^x Comunicare prezentată la Filiala București a Societății de Științe Istorice, în ziua de 9 mai 2001?

* Profesor univ. dr. la Universitatea din București.

parlament la 9 mai, prin care, în adevăr, s-a proclamat independența, nici nu se amintește (pag. 48). Aceste afirmații regretabile – făcute în necunoștință de cauză – creează confuzii în rândurile elevilor, studenților și chiar ale unor profesori din învățământul preuniversitar. Unii și-au exprimat deschis nedumerirea și mi-au cerut explicații. Dar ce se fac cei care nu îndrăznesc să ceară lămuriri? Ce încredere mai pot avea în postul național de televiziune, ori în manuale?

Pentru lămurirea lucrurilor, voi reda – pe bază documentară – în mod succint, desfășurarea evenimentelor din acele zile fierbinți. Mai întâi trebuie precizat că într-un stat constituțional – cum era România la 1877 – parlamentul (compus din reprezentanții națiunii), nu suveranul, ori guvernul, era singurul organ îndreptățit să ia o hotărâre referitoare la independența aceluia stat. De altfel, practica este și astăzi în vigoare. Apoi acea hotărâre a Camerei și Senatului, exprimată la 9 mai, prin moțiuni – votate în unanimitate de reprezentanții națiunii – nu avea caracterul unei legi care să fie sancționată ori promulgată de domnitor. Era o hotărâre a țării întregi, era realizarea unui ideal național.

După cum se știe, spre sfârșitul lui aprilie 1877, artileria otomană a început bombardarea orașelor românești de la Dunăre, iar la 26 aprilie, tunarii români de la Calafat au răspuns acestor provocări, trăgând asupra Vidinului. Imediat, armata, presa și numeroși parlamentari au cerut proclamarea neîntârziată a independenței naționale și participarea directă a României la războiul antiotoman. La 28 aprilie domnitorul Carol nota în Memoriile sale că „în Cameră se pregătește o moțiune prin care se cere... proclamarea independenței. Kogălniceanu se opune acestui curent, temându-se să nu aducă fapte pripite și vătămătoare” (vezi vol. IX, p. 75). La 29 aprilie, Adunarea deputaților și la 30 aprilie Senatul, criticând actele de agresiune turcești, au declarat starea de război între România și Poarta otomană și au cerut guvernului să ia toate măsurile ce se impun pentru a asigura existența de sine stătătoare a țării. Inițial mulți deputați doreau să proclame atunci „independența absolută a țării”, dar, sfătuiți de miniștri, au votat numai starea de război, fapt pentru care au fost criticați de ziarele „Românul” și „Telegraful”. La 7 mai, într-o ședință a Consiliului de Miniștri, prezidată de domnitor, s-a discutat oportunitatea proclamării imediate a independenței. Proclamarea independenței într-o ședință publică a Camerei – scrie N. Iorga – era dorită acum de M. Kogălniceanu, după ce C.A. Rosetti (președintele Adunării Deputaților) se asigurasă de numărul necesar de voturi.

Astfel – după cum se convenise – în ziua de luni, 9 mai 1877, în Cameră, din însărcinarea grupării liberal-radicală și cu asentimentul miniștrilor, deputatul N. Fleva a interpellat guvernul dacă s-a conformat votului din 29 aprilie aducând la cunoștința Puterilor garante ruperea legăturilor de dependență față de Polartă și, prin urmare, „independența absolută a României”. Răspunzînd interpelării, M. Kogălniceanu (ministrul de externe) sublinia, în aplauzele deputaților, că legăturile cu puterea suzerană fiind rupte „suntem indepedenți, suntem națiune de sine stătătoare”, iar guvernul „va face tot ce va fi cu putință ca starea noastră de stat independent să fie recunoscută de Europa”. La închiderea ședinței solemne, Adunarea a votat moțiunea prin care „ia act că resbelul între România și Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială”¹. Tot în acea zi, de 9 mai, Senatul a votat, tot în unanimitate, o moțiune asemănătoare. După votul din Cameră, președintele C.A. Rosetti a amintit deputaților că a doua zi, adică la 10 mai, se împlinesc 11 ani de la înscăunarea domnitorului Carol și i-a rugat să meargă la palat, la ora 13, să-l salute de bună venire”, și, totodată, să salute „această reînviere a României”.

În după amiaza zilei de 9 mai un mare număr de bucureșteni, care se strânsese în jurul clădirii Adunării, primind cu entuziasm vestea proclamării indepedenței, au manifestat pe străzi până seara târziu – scrie N. Iorga –, împreună cu „vreo mie de studenți”, cu drapele și torțe, cântând *Deșteaptă-te române*². Tot în seara acelei zile au avut loc manifestații de bucurie la Craiova și Iași.

A doua zi – marți, 10 mai – la ora 11, s-a oficiat un *Te Deum* la Mitropolie, iar apoi înaltele autorități ale țării au mers la palat pentru a-l felicita pe domnitor cu prilejul celei de a 11-a aniversări a suirii sale pe tron. Cu acest prilej aproape toți vorbitorii, în cuvântul lor, au arătat și progresul realizat de țară în cei 11 ani de domnie, încununat cu proclamarea independenței. Primul ministru I.C. Brătianu în finalul discursului l-a numit pe Carol I „întâiul oștean și domnul României libere și indepedente”. Vicepreședintele Senatului, printre altele, a subliniat că independența României, votată de corpurile legiuitoare, va fi impusă inamicului de prințul Carol în fruntea „eroicei noastre armate”. Președintele Camerei a vorbit de importanța zilei de 10 mai 1866, de consecvența cu care domnitorul a militat pentru redobândirea vechii indepedențe; iar în final, C.A. Rosetti a declarat: „Adunarea deputaților este fericită d-a saluta această mare zi și de a aclama în Măria Ta pe suveranul neatârnat al românilor”. Au mai ținut discursuri: mitropolitul Moldovei, președintele Curții de Casație, președintele Curții de Conturi, preucm și câte o

delegație a locuitorilor din Argeș și Buzău, care au arătat că sunt „mândri de voturile mărețe și unite ale corpurilor legiuitoare” și că „proclamarea României pe deplin liberă și independentă a fost și va fi cea mai scumpă și cea mai legitimă din aspirațiile sale”.

Răspunzând vorbitorilor, domnitorul a mulțumit „pentru îndemânarea” cu care s-a urmat „în îndeplinirea dorinței cele mai scumpe a țării întregi”, pentru „unanimitatea cu care Senatul și Camera a proclamat ruperea unor legături care de mult își făcuseră timpul”, accentuând că prin acesta „România a reintrat în vechea sa independență, ca națiune liberă, ca stat de sine stătător”. Referindu-se apoi la discursul delegației județului Buzău, domnitorul a răspuns că „este fericit a vedea că marele act al reprezentății naționale a aflat așa de repede un răsunet în afară de capitală”³.

La 10 mai 1877 au avut loc manifestații de bucurie în toate orașele țării în care s-a sărbătorit atât proclamarea independenței cât și a 11-a aniversare a înscăunării principelui Carol și zeci de telegrame de adeziune adresate domnitorului și primului ministru s-au trimis din județe. În aceste telegrame locuitorii din multe județe, printre altele, declarau: „Suntem mândri a ne asocia cu votul Parlamentului care, proclamând independența țării, a realizat dorința cea mai scumpă a românilor”.

De altfel, însuși domnitorul Carol notează în Memoriile sale că la 9 mai deputatul N. Flea a cerut în Cameră „proclamarea publică a neatârării României”, iar M. Kogălniceanu a răspuns că țara „e deja independentă” și după votarea, „în unanimitate”, a moțiunii prin care acest fapt a „dobândit confirmarea oficială” s-a votat și proiectul de lege pentru: crearea ordinului *Steaua României* „ca prim act al independenței”⁴.

Conchidem, așadar, că independența proclamată la 9 mai 1877 a fost sărbătorită atât la 9 mai cât și la 10 mai, cuplată fiind cu a 11-a aniversare a întronării domnitorului Carol. Începând din 1881, ziua de 10 mai capătă o înțreită valoare și semnificație, întrucât la 14 martie se proclamase (tot de parlament) regatul, iar la 10 mai au avut loc și serbările regelui Carol I și reginei Elisabeta.

Întrucât suntem astăzi la o întrunire a profesorilor din învățământul preuniversitar – membri ai Filialei București a Societății de Științe Istorice – se cuvine să mai amintim că, spre sfârșitul sec. al XIX-lea, Spiru Haret, ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, pentru a sădi și întări în sufletul tinerimii iubirea de țară și sentimentul solidarității naționale, a instituit ziua de 10 mai ca zi de serbare pentru toate școlile. Aceasta s-a făcut prin circulara din 22 aprilie 1897. În circulară, Haret sublinia, de la început, că „cea dintâi datorie a școalei,

care trece înaintea oricărei alteia, este de a forma buni cetățeni și cea dintâi condițiune pentru a fi cineva bun cetățean este de a-și iubi țara, fără rezervă și de a avea o încredere nemărginită într-însa și în viitorul ei. Toată activitatea, toată îngrijirea celor însărcinați cu educarea tinerimii, acolo trebuie să tindă". Se poate ajunge la aceasta – continua ministrul – prin stabilirea unor serbări școlare cu caracter patriotic și, cea dintâi ca importanță este ziua de 10 mai pentru întreita ei semnificație. Această zi – arată Haret – amintește „fapte de însemnătate capitală în istoria noastră” și justifică alegerea ei ca zi de serbare națională și școlară, fiind legată de realizarea unor nobile aspirațiuni ale neamului românesc urmărite de veacuri și îndeplinite „cu atâta fericire și în mod așa de complet”. „Hotărâm dar – accentua ministrul – ziua de 10 mai ca zi de serbare școlară în toată țara și vom începe a o serba chiar de anul acesta”. Haret le cere profesorilor ca la serbări, după intonarea imnului regal și a altor cântece, să le vorbească elevilor despre faptele eroice din trecut, să-i facă să prețuiască evenimentele importante ale istoriei noastre, să le arate că „suveranul nostru este unul din cei mai mari din câți au ocupat până acum tronul țării”. La 29 mai 1897, „Monitorul oficial” a publicat și decretul regal prin care se hotăra: „Art. I. Ziua de 10 mai se instituie ca zi de serbare școlară pentru toate școlile din țară”.

Întrucât timpul era prea scurt, în 1897 sărbătorirea zilei de 10 mai s-a putut organiza numai la o parte din școlile secundare și la câteva școli primare, dar, în 1898, manifestările acestea au luat amploare în toată țara și la ele au participat, pe lângă elevi, profesori, învățători și numeroși orășeni și săteni. La București s-a organizat, cu acest prilej, și primul concurs de oină între liceele Matei Basarab, Mihai Viteazul, Sava, Lazăr, gimnaziile Șincai și Cantemir și Școala normală de institutori. Premiul a fost obținut de gimnaziul Șincai (deși elevii erau mai mici). La Iași, la serbarea școlilor secundare, după intonarea imnului național și a altor cântece și poezii patriotice ale elevilor, a vorbit istoricul A.D. Xenopol despre însemnătatea zilei de 10 mai. Aici concursul de oină nu s-a putut ține „din cauza timpului posomorât” – spun documentele – și a fost amânat pe a doua zi⁵.

În concluzie, proclamarea independenței naționale a României a avut loc la 9 mai 1877, dar de atunci – fără a se ignora adevărul istoric – s-a considerat necesar ca ea să fie celebrată la 10 mai, odată cu aniversarea înscăunării domnitorului Carol I și cu festivitățile închinat proclamării regatului, spre a fi o singură sărbătoare cu întreită semnificație și care, din 1897, a fost decretată și ca zi de sărbătoare în toate școlile din țară.

NOTE

1. „Monitorul Oficial”, nr. 118, din 27 mai 1877, p. 3453.
2. N. Iorga, *Războiul pentru independența României*, București, 1927, p. 99.
3. „Monitorul Oficial” din mai 1877, p. 3144–3148; 3194–3196; 3220.
4. *Memoriile regelui Carol I*, vol. IX, p. 82.
5. „Albina” I, nr. 35, din 31 mai 1898; vezi și Spiru Haret, *Raport adresat M.S. Regelui asupra activității Ministrului Instrucțiunii Publice și al Cultelor*, Anexe, București, 1903, p. 157–158 și 244–247.